

Projektnamn: FÖRSTUDIEPROJEKT LEK3: Energieffektivisering i fastigheter

Programområde: Övre Norrland

Ärende ID: 20200321

Sammanfattande beskrivning

Övergripande mål:

Att bidra till en effektivare energianvändning och en långsiktigt hållbar fastighetsanvändning i Norrbotten och Västerbotten vilket på sikt kommer att bidra till att nå regionala och internationella mål om energieffektivisering, ökad användning av förnybar energi och minskade utsläpp av CO₂. För att nå dessa mål kommer det i genomförandeprojektet skapas lokala samverkansgrupper som ska ta fram metoder, arbetssätt och incitamentsavtal vilka ska användas, utvecklas och spridas till fler aktörer för ökad effekt. Förutom samverkan inom projektets huvudgrupper blir också samverkan mellan offentliga aktörer och näringsliv viktiga delar.

Projekt mål:

Projekt mål för förstudien är att vid dess slut ha en välplanerad, färdigförankrad och färdigfinansierad projektansökan till ett efterföljande genomförandeprojekt.

Den viktigaste frågeställningen i förstudieprojektet är huruvida de tilltänkta deltagarna ser nyttan i projektet, tror på samverkansformen och har ett reellt behov så pass stort att de på ett aktivt sätt vill bidra till att genomförandeprojektet blir av.

Förstudieprojektets delmål:

- Hittat aktiva huvudaktörer på olika nivåer till genomförandeprojektets samverkansgrupper genom en rättvis och transparent urvalsprocess.
- Gett tilltänkta projektdeltagare, näringsliv och andra relevanta aktörer fördjupad information om genomförandeprojektet och mer kunskap om energieffektivisering i byggnader.
- Samverkansavtal och andra erforderliga avtal med de flesta huvudaktörer till genomförandeprojektet är klara.
- Samlat personer med rätt kompetens inom horisontella kriterier och påbörjat formering av genomförandeprojektets utvecklingsgrupp.
- En färdig ansökan till genomförandeprojektet.

Bakgrund och omvärld

Bakgrund

Bostäder och lokaler i Sverige står för en betydande del av landets energianvändning. Den temperaturkorrigerade energianvändningen i bostäder och lokaler var år 2011 138,6

TWh vilket motsvarar 34,2 % av den totala energianvändningen. Nästan 60 % eller 83,2 TWh av energianvändningen går till uppvärmning och tappvarmvatten.

EU och Sverige har uppsatta mål om minskad energianvändning, ökad energieffektivisering, ökad användning av förnybar energi, effektiviserad primärenergianvändning och minskade utsläpp av CO₂. För att nå målet om halverad energianvändning senast till år 2050 måste Sverige redan nu sikta på att halvera energianvändningen vid renovering i den befintliga bebyggelsen.

Norrbottens energikontor AB, Nenet, avslutade 2014-10-31 ett 3-årigt projekt: Testpiloter i praktisk energieffektivisering. Testpilotprojektets syfte var att uppnå minskad energianvändning i lokaler och verksamheter i Norrbotten och Västerbotten genom att bidra till ökade kunskaper och praktiska insatser i energieffektivisering. I projektet deltog ett trettiotal fastighetsägare och verksamheter i Norrbotten och Västerbotten. Projektets övergripande mål var bl.a. "ökad kunskap och initiativkraft i praktisk energieffektivisering hos företag/verksamheter i regionen"

Inom Testpilotprojektet konstaterades att värdet av energieffektivisering och att bygga på ett energieffektivt sätt vid nybyggnationer och renoveringar ofta är svårt att förmedla till fastighetsägare, beställare och beslutsfattare. Det beror till stor del på svårigheter att förutse konjunkturer, stora samhällsomvandlingar, osäkerhet kring politisk inriktning samt energiprisets utveckling. De senaste åren har energipriset varit ovanligt lågt och ingen kan förutse när det vänder uppåt igen, även om den samlade bedömningen är att det kommer att ske.

I flera av de mest framgångsrika testpiloterna ingick flera yrkeskategorier och intressenter och i flera fall där aktiviteter förenade teknik, beteende och samverkan uppstod positiva synergieffekter. Som ett av flera resultat av Testpilotprojektet föddes en idé om ett uppföljningsprojekt där de viktigaste lärdomarna och de bästa aktiviteterna tillsammans med nya och utvecklande grepp ska utgöra kärnan i ett nytt projekt inom energieffektivisering. Efter projektets avslutning har projektidén presenterats för och prövats av ett antal personer som fått komma med inspel. Det nya projektets arbetsnamn är LEK3 vilket är en förkortning av: Långsiktighet-Energiansvar-Kommunikation/Kunskap/Kreativitet För att projektet ska bli så bra riggat som möjligt med aktiva deltagare och bra förankring hos deltagande organisationer gäller detta projekt en förstudie inför ett kommande genomförandeprojekt. En sak som tydligt skiljer detta projekt från Testpilotprojektet är att energibolagen kommer att få en viktigare roll. Därför kommer två energibolag (Pite Energi och Umeå Energi) att vara med redan i förstudieprojektet och kommer att ha en aktiv roll som styrgruppsmedlemmar.

Förstudieprojektet har som mål att aktivt integrera ett tydligt jämställdhets- och mångfaldsperspektiv i förstudieprojektet och senare också i genomförandeprojektets alla faser. I Testpilotprojektet utförde konsultföretaget Kontigo en löpande utvärdering som kommer att användas som stöd vid formulering av och arbete med utvärderbara mål samt vid genomförande och uppföljning av processutvärdering kopplad till projektets horisontella kriterier. Kontigo föreslog bland annat att man bör närma sig de horisontella kriterierna från två håll där det ena rör kommunikationen i samband med attitydförändringsarbete och det andra är inkluderingen av olika gruppers skiftande förutsättningar i

utförandet av handlingar som sänker energianvändningen. Förutom att använda råden i Kontigos rapport kommer projektledningen och styrgrupp redan i förstudieprojektet att påbörja arbetet med att söka och kontakta extern specialistkompetens avseende horisontella kriterier.

Omvärd och samverkan

Nenet ingår i ett nätverk av cirka 400 lokala och regionala energikontor i Sverige och övriga EU. Nenets projekt drivs nästan alltid i nära samverkan med andra aktörer såsom universitet, företag, organisationer och myndigheter.

Det har bedrivits många projekt kring energieffektivisering av byggnader i Sverige varav många helt eller delvis varit finansierade av Energimyndigheten. Inom forskningsprogrammet CERBOF (Centrum för energi- och resurseffektivt byggande och förvaltning) som bedrevs under perioden 2007-2011 finns ett flertal projekt som tillsammans med: "Testpiloter i praktisk energieffektivisering" utgör inspiration till detta projekt. Till skillnad från många av projekten inom CERBOF, vilka varit uppdelade i projekt/insatser med en mer teknisk inriktning och de som mer handlat om beteende, processer och styrmedel/incitament, är ambitionen med förstudieprojektet och senare också i genomförandeprojektet att dessa två områden ska förenas genom bildande av och arbete i lokala samverkansgrupper vilka arbetar aktivt med att nå en effektivare energianvändning i byggnader och fastigheter.

Ett annat projekt som utgör till inspiration till detta projekt är MountEE vilket Nenet varit projektpartner i. MountEE är ett Europeiskt samverkansprojekt som avslutas våren 2015. Projektet har via ett antal pilotbyggnader i Sverige och Europa arbetat för ett ökat energieffektivt och hållbart byggande och en ökad andel förnybar energi inom byggsektorn.

Ytterligare ett projekt utgör inspiration till detta projekt är projektet: "Från ord till handling - Incitament för energieffektivisering i komplexa intressentstrukturer" vars syfte var att implementera nya samarbetsformer mellan hyresgäst och fastighetsägare. I det projektet finns konkreta och användbara metoder för hur olika parter kan komma överens om hur investeringar och besparingar ska fördelas.

Förstudieprojektet och senare genomförandeprojektet kommer även att studera valda delar av organisationen Offentliga fastigheter (UFOS) material kring energieffektivisering av offentliga byggnader. Ett konkret exempel på vad som kan komma att användas är skriften: "Klimatssmart brukarmedverkan" där det finns konkreta arbetssätt med tips och råd på hur man kan motivera brukare att arbeta med energieffektivisering.

Projektet planerar följa och samverka/samarbeta med andra organisationer och projekt så länge regler för finansiering följs och förstudieprojektets målsättningar uppfylls. Samverkan kan konkret innebära att inbjudan och genomförande av projektrelaterade aktiviteter med liknande karaktär helt eller delvis samordnas mellan de olika organisationerna för ökad synergieffekt.

Några av de organisationer och föreningar som förstudieprojektet kan komma att samarbeta med och där kontakter i flera fall redan finns förankrade genom Nenets tidigare och pågående projekt är:

Energikontoren Sverige
Fastighetsägarföreningen
Nätverket för hållbart byggande och förvaltande i kallt klimat
Energirådgivarna
Hyresgästföreningen
Luleå tekniska universitet och Umeå universitet
IUC i Västerbotten och Norrbotten
SABO (Sveriges allmännyttiga bostadsföretag)

Koppling till det lokala näringslivet

Det regionala näringslivet behöver stöd i omställningen till att nå uppsatta energi-, miljö- och klimatmål och en framtid utan nettoutsläpp av växthusgaser. Minskad eller effektivare energianvändning ger kostnadseffektivitet, ökad konkurrenskraft samt oftast minskad miljöbelastning och klimatpåverkan. Såväl förstudien som genomförandeprojektet vill på ett konkret sätt öka kompetensen hos näringsliv, offentliga och privata aktörer inom det breda området: "energieffektivisering av byggnader" och skapa nya nätverk och stärka marknaden inom energitjänsteområdet. Samtliga aktörer kommer att engageras i såväl förstudie som genomförandeprojektet.

Under förstudien kommer resultat och frågeställningar från projektet att kommuniceras till näringslivet, bl. a. genom informationsutskick till de företag som finns anmälda i Nenets katalog för energitjänster. Kommunikation kommer också att ske inom ramen för Nenets övriga kontakter med näringslivet och näringslivets vänner. Dessa kommer också att bjudas in till de informationsträffar och resultatspredningsmöte som ska anordnas inom förstudien.

Näringslivet kommer att finnas representerat i projektets styrgrupp och utvecklingsgrupp. Utvecklingsgruppen ska ha till uppgift att följa projektet och fungera som stöd till projektledning och samverkansgrupper. Utvecklingsgruppen ska innehålla personer med expertkompetens inom:

Energieffektivisering
Horisontella kriterier
Beteendevetenskap/Kommunikation
Avtal/Juridik
Fortlöpande utvärdering

Förstudie- och genomförandeprojektets målgrupper:

Primära målgrupper:

Fastighetsföretag
Energibolag
Bostadsrättsföreningar
Offentliga beställare

Sekundära målgrupper:

Små och medelstora energitjänsteföretag
Hyresgästföreningen
Fastighetsägarföreningar

Övriga:

Branschorganisationer, exempelvis VVS-företagen, Energirådgivarna, SVEP och Svensk fjärrvärme

Almi, Nyföretagarcentrum m.fl. Kommunala energi- och klimatrådgivare

Huvudtanken med genomförandeprojektet är att samverkansgrupper med representation från fastighetsägare, drift, vaktmästare, brukare och energibolag ska skapas och sedan vara med och sätta gemensamma energirelaterade mål för en eller flera byggnader. Ytterligare kompetenser inom samverkansgrupperna kan också behöva ingå under kortare eller längre perioder. Det kan t ex handla om kompetenser inom olika typer av energitjänster som är intressanta för samverkansgruppen och dess arbete.

Näringslivet kommer att involveras genom den inbjudnings- och urvalsprocess som ska bidra till att fånga upp deltagare till genomförandeprojektet. Målet är att det ska vara minst 3 grupper från Västerbotten och 3 grupper från Norrbotten och att både större och mindre kommuner är med. Detta för att arbeta med och belysa hur regionala skillnader för fastighetsägare m.fl. kan utgöra hinder såväl som möjligheter för att bygga, finansiera, förvalta och bedriva hållbar fastighetsanvändning.

Varje samverkansgrupp ska ha representation av män och kvinnor, med målet att inget kön ska vara representerat till en lägre andel än 40 procent. Dessutom ska spridning i fråga om ålder och etnicitet alltid eftersträvas.

Tillvägagångssätt för att få deltagare till genomförandeprojektet:

Under förstudien kommer projektledningen att via e-post skicka en fråga till personer med högre befattning i samtliga energibolag verksamma i Norrbotten och Västerbotten om intresse att delta i genomförandeprojektet. Förfrågan kommer också att skickas till alla större fastighetsföretag och förvaltare. Förfrågan kommer dessutom att skickas till alla kommuner, kommunägda bostadsföretag och kommunala energi- och klimatrådgivare. Kontakter ska även tas med energitjänstebanschen. För att ingen ska gå miste om möjlighet att få information om projektet och eventuellt deltagande kommer dessutom en annons sättas in i de större dagstidningarna (prel. NSD och VK). Därefter genomför projektledningen, styrgrupp och eventuellt externa konsulter en rättvis urvalsprocess.

Mål och resultat

Mål

Projektmål för förstudien är att vid dess slut ha en välplanerad, färdigförankrad och färdigfinansierad projektansökan till ett efterföljande genomförandeprojekt.

Den viktigaste frågeställningen i förstudieprojektet är huruvida de tilltänkta deltagarna ser nytta i projektet, tror på samverkansformen och har ett reellt behov så pass stort att de på ett aktivt sätt vill bidra till att genomförandeprojektet blir av.

Förstudieprojektets delmål:

Hittat aktiva huvudaktörer på olika nivåer till genomförandeprojektets samverkansgrupper genom en rättvis och transparent urvalsprocess.

Gett tilltänkta projektdeltagare, näringsliv och andra relevanta aktörer fördjupad information om genomförandeprojektet och en möjlighet att träffa projektledningen och fått mer kunskap om energieffektivisering i byggnader.

Samverkansavtal och andra erforderliga avtal med de flesta huvudaktörer till genomförandeprojektet är klara.

En färdig ansökan till genomförandeprojektet.

Samlat personer med rätt kompetens inom horisontella kriterier och påbörjat formering av genomförandeprojektets utvecklingsgrupp.

Genomförandeprojektets övergripande mål är att bidra till en effektivare energianvändning och en långsiktigt hållbar fastighetsanvändning i Norrbotten och Västerbotten vilket på sikt kommer att bidra till att nå regionala och internationella mål om energieffektivisering, ökad användning av förnybar energi och minskade utsläpp av CO₂. För att nå dessa mål kommer det i genomförandeprojektet skapas lokala samverkansgrupper som ska ta fram metoder, arbetssätt och incitamentsavtal vilka ska användas, utvecklas och spridas till fler aktörer för ökad effekt.

Förutom samverkan inom projektets huvudgrupper blir också samverkan mellan offentliga aktörer och näringsliv viktiga delar.

Målgrupper

Mottagare av förstudien är främst alla intresserade aktörer som kan komma att vara deltagare till det efterföljande genomförandeprojektet. Förstudieprojektet och genomförandeprojektets har samma målgrupper.

Primära målgrupper:

Fastighetsföretag
Energibolag
Bostadsrättsföreningar
Offentliga beställare

Sekundära målgrupper:

Små och medelstora energitjänsteföretag
Hyresgästföreningen
Fastighetsägarföreningar

Övriga:

Branschorganisationer, exempelvis VVS-företagen, Energirådgivarna, SVEP och Svensk fjärrvärme

Almi, Nyföretagarcentrum och liknande organisationer
Kommunala energi- och klimatrådgivare

Förväntat resultat vid projektavslut

Förväntade resultat vid projektavslut:

Efter förstudien finns en välplanerad, färdigförankrad och färdigfinansierad projektansökan till det efterföljande genomförandeprojektet.

Huvudaktörerna är väl definierad och grunden lagd för 6 st. samverkansgrupper med jämn fördelning mellan Norrbotten, Västerbotten och mindre/större kommuner.

Samverkansgrupper som har en förhållandevis jämn representation av män och kvinnor, i olika ålder och med olika bakgrunder.

Samverkansgrupper bestående av personer med mandat att besluta om åtgärder och investeringar och av personer som direkt eller indirekt har möjlighet att påverka byggnadens energianvändning.

Deltagare som ingår i samverkansgrupperna har ett genuint intresse att vara med och deras medverkan är väl förankrad i den egna organisationen.

Hur kan genomförandeprojektet utformas om några av dessa förutsättningar inte uppfylls?

Här följer några tänkbara utfall och förslag på hur genomförandeprojektet i sådana fall kan utformas:

Tänkbart utfall:

1. Det är ett stort intresse (mer än 6 grupper) av att vara med i genomförandeprojektet.
2. Det är ett litet intresse (mindre än 6 grupper) av att vara med genomförandeprojektet.
3. Inom en eller flera samverkansgrupper saknas någon av de personer/funktioner som är tänkt att ingå i samverkansgruppen.
4. Inom en eller flera samverkansgrupper saknas en förhållandevis jämn representation av både män och kvinnor.

Förslag på utformning av genomförandeprojektet utifrån dessa förutsättningar:

1- Stort intresse

Vid ett stort intresse för projektet kan antalet grupper, projektbudget och projektorganisation anpassas. Om antalet samverkansgrupper bedöms bli för stort kan det sättas upp kriterier med poängsättning för bedömning av vilka samverkansgrupper som ska utgöra projektets kärna.

Några exempel på kriterier för urval:

Det är minst en samverkansgrupp för varje geografiskt fall (Norrbotten, Västerbotten, stor kommun, liten kommun)

Uttalat intresse av att vara med och säkrad medfinansiering.

Samverkansgruppen har förhållandevis jämn representation av både män och kvinnor.

Kunskapsbehoven hos samverkansgruppens deltagare.

Hög energianvändning i den/de byggnader som ska ingå i projektet.

Aktörer från både det offentliga och det privata.

2- Litet intresse

Vid ett litet intresse för projektet kan antalet grupper minskas och arbetet inom grupperna fördjupas med fler aktiviteter och att fler byggnader ingår inom varje samverkansgrupp. Genomförandeprojektet skulle kunna utgå från samverkansgrupper i Umeå och Piteå då de kommunala energibolagen i dessa kommuner redan visat genuint intresse till projektidén genom att vara med i förstudieprojektet som medfinansiärer och styrgruppsmedlemmar.

3- Någon eller några personer/funktioner saknas inom samverkansgruppen

Samverkansgrupper med flest personer/funktioner av: fastighetsägare, förvaltare, drift, vaktmästare och/eller lokalvårdare, energibolag och brukare favoriseras före de samverkansgrupper som har färre.

4- Representation från både kvinnor och män saknas

Målet är att samverkansgrupperna ska ha representation av både kvinnor och män och att förhållandet ska vara så jämnt som möjligt, liksom att där finns människor i olika ålder och med olika bakgrund. Huvudprojektledare kommer tillsammans med extern kompetens inom horisontella kriterier och förstudieprojektets styrgrupp att verka för att denna målsättning uppfylls och arbeta fram lösningar om den inte uppfylls.

Målvärde för aktivitetsindikatorer

Antal organisationer som får stöd: 0 organisationer

Minskad energiförbrukning hos projektmedverkande företag och organisationer: 0 MWh

Organisation och genomförande

Projektorganisation

Nenet är projektägare och huvudansvarig för projekt och processledning. Projektet är väl förankrat i Nenets ledning och i den egna organisationer. Nenets personal är redan anställd.

Förstudieprojektet kommer att ha en styrgrupp bestående av:

Katarina Delsing, VD, Nenet

Daniel Eriksson, Fjärrvärmechef, Pite Energi

Jörgen Carlsson, Affärsutvecklare, Umeå Energi

(Jörgen Carlsson och Daniel Eriksson kommer att arbeta 45 h var i projektet)

Huvudprojektledare: Tomas Danielsson, Nenet

Delprojektledare: Sophie Forsberg och Theresa Palo, Nenet

Delprojektledare Ekonomi: Monica Sandström, Nenet

Nedan redovisas funktioner, arbetsuppgifter och ansvarsområden hos projektägaren. Budgeterad tid av heltid inom parentes.

Huvudprojektledare (80 %)

Har övergripande ansvar för projektet och dess aktiviteter. Upprättar budget och genomför tillsammans med ekonomiansvarig delprojektledare projektets ekonomiska uppföljningar/avstämningar. Ansvarar för intern och extern rapportering såsom rapportering till styrgrupp, lägesrapporter och slutrapportering. Huvudprojektledaren ansvarar för projektansökan till genomförandeprojektet och att hitta personer med kompetens inom horisontella kriterier (konsult-extern tjänst).

Delprojektledare (25 %)

Inom Nenet finns mångårig erfarenhet av att arbeta i projekt och bred kompetens att arbeta med hållbar utveckling, energi och miljöfrågor. Delprojektledare inom förstudieprojektet kommer främst att arbeta med kommunikation och andra projektrelaterade aktiviteter.

Delprojektledare Ekonomi (5 %)

Upprättar tillsammans med huvudprojektledaren modell för budgetuppföljning. Ansvarar för att regelbundna ekonomiska uppföljningar/avstämningar görs med projektets finansierare. Ansvarar tillsammans med huvudprojektledaren för att intyg/tidkort/medfinansiering från deltagare undertecknas och skickas in i tid.

VD-medverkan/Styrgruppsarbete (10 %)

Nenets VD medverkar i projektets styrgrupp och kommer också att arbeta med övergripande ekonomiska och administrativa frågor. Nenets VD är ytterst ansvarig för att upphandlingar och inköp görs på korrekt sätt.

Arbetsätt

I förstudien kommer de huvudsakliga arbetsuppgifterna för projektledningen att bestå av planering och genomförande av möten och informationsinsatser samt att tillsammans med styrgrupp och externa konsulter genomföra en transparent urvalsprocess bland de organisationer och företag som vill vara med i genomförandeprojektet. Möten med finansierare (både från samverkansgrupperna/deltagande organisationer och övriga) för att säkra finansiering av genomförandeprojektet blir också viktiga delar under förstudien.

Förstudien kommer att inledas med att projektägaren har ett internt, fysiskt projektmöte. Då påbörjas arbete med att bestämma struktur för intern och extern rapportering, ansvarsfördelning, hemsidearbete och upprättandet av kommunikationsplan. Inom projektet är 6 projektgruppsmöten, 3 fysiska möten och 3 möten via distansteknik, inplanerade.

Det första styrgruppsmötet hålls så snart beslut kommit från Tillväxtverket om att projektfinansiering är säkrad. (omkring 2015-06-25). Då informeras styrgruppsmedlemmarna om rutiner för tidsrapportering och andra administrativa frågor. På detta möte påbörjas arbetet med att hitta personer med kompetens inom horisontella kriterier/jämställdhetsintegrering av projektet. Inom projektet planeras 3 st styrgruppsmöten (Piteå, Umeå och ett via distansteknik). Styrgruppsmedlemmarna förväntas delta i de större utåtriktade informationsmötena.

Projektledningen kommer sedan att ta fram kontaktuppgifter till samtliga tilltänkta intressenter och formulera och skicka förfrågan till dessa personer. Projektledare och projektgrupp kommer att utgöra stöd för de kontaktpersoner som ska förankra projektet i

den egna organisationen och förväntas ha mycket kontakt med dessa. Projektledningen kommer att skriva avsiktsförklaringar och eventuellt avtal med de som vill vara med i genomförandeprojektet för att säkra deras medverkan.

Syftet med informationsmötena är att intressenter ska få möjlighet att träffa projektledningen och styrgrupp. På informationsmötena kommer också inspirerande föreläsningar kring hållbar fastighetsanvändning att hållas. På mötena kommer det också att informeras om vad det innebär att vara med i ett EU-finansierat strukturfondsprojekt.

Projektledningen kommer också att ha andra projektrelaterade obligatoriska moment såsom: ekonomisk redovisning/uppföljning, läges- och slutrapportering till finansiärer och resultatspridning.

Resultat från förstudieprojektet kommer att spridas via Nenets hemsida, nyhetsbrev, guider (Hållbar energianvändning), nätverk och via personliga möten mellan projektägaren, styrgrupp och andra intressenter.